

Guidelines for Parents' Manual Development to Prevent the Threat of Internet Usage

Veenunkarn Rujiprak^{1*} Sanyapong Limprasert²
Krisda Saengcharoensap³ and Jitima Suathong⁴

¹Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

²Faculty of Law, Rangsit University

³Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University

⁴Faculty of Industrial Technology, Suan Sunandha Rajabhat University

*Corresponding Author, E-mail: trujipak@yahoo.com

Abstract

The threat of internet behaviors among youth and children has been increased dramatically in Thai society. The parents' role is very significant to supervise their children how to use internet. Thus, parents should gain knowledge and perceive how to keep their eyes on the internet usage of their children. A manual is a knowledge resource, to build up a guideline for users to understand information, follow any activity's instructions easily and it leads to the same standard level for the users to achieve the goal. Consequently, this research aims to study the

appropriate guidelines to improve the manual for parents, regard to prevent the threat of internet behaviors among youth and children. The research is qualitative research, interview psychological scholars and parents, who have children age 10 - 13 years old. The results found that, the design for the manual is very important and the design process is credible key for the users. Therefore, PDCA-process is able to be adapted as following; 1) planning the design; 2) designing comprehensive manual, not only the information but as well as the design key, including its format, such as, front cover, back cover, illustration, typography and multi-channels to access; 3) counter checking the result with the sampling group, that related to the issue to test the manual or to evaluate the manual; 4) improving and practical using. Furthermore, the results also found that, besides the parent's manual, a cooperation between families, schools and related organizations is also valuable to prevent the threat of internet behaviors among youth and children practically. Including, the support of related organizations to decide the policy or the activity to promote the usage of internet safely.

Keywords: Internet, Parent's Manual, Prevention

แนวทางการพัฒนาคู่มือสำหรับผู้ปกครองในการป้องกันภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ต

วิรัตน์กานต์ รุจิภักดิ์^{1*} สัญญพวงศ์ ลิ้มประเสริฐ²
กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์³ และจิตติมา เสือทอง⁴

¹คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

²คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

⁴คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

*Corresponding Author, E-mail: trujipak@yahoo.com

บทคัดย่อ

ปัญหาภัยคุกคามจากการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในสังคมไทย ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการดูแลบุตรหลาน ดังนั้น ครอบครัวควรมีความรู้และความเข้าใจเพื่อสอดส่องดูแลรวมทั้งเฝ้าระวังภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ตของบุตรหลาน คู่มือจึงเปรียบเสมือนแหล่งข้อมูลหนึ่งในการสร้างการเรียนรู้ ความเข้าใจ และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาคู่มือสำหรับผู้ปกครองในการป้องกันภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับเด็ก และแนวทางที่เหมาะสมของผู้ปกครอง

ในการป้องกันภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับเด็กและเยาวชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์นักวิชาการด้านจิตวิทยา และกลุ่มผู้ปกครองในเขตกรุงเทพมหานครที่มีบุตรหลานอยู่ในช่วงอายุ 10 - 13 ปี ผลการศึกษาพบว่า การจัดทำคู่มือเป็นสิ่งที่สำคัญมาก และจำเป็นต้องมีกระบวนการในการจัดทำเพื่อความน่าเชื่อถือแก่ผู้นำไปใช้ กระบวนการ PDCA เป็นหนึ่งในกระบวนการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ คือ 1) การวางแผนในการจัดทำ 2) การจัดทำร่างคู่มือ ซึ่งนอกจากจะพิจารณาด้านเนื้อหาของข้อมูลแล้ว สิ่งที่สำคัญที่ต้องพิจารณาคือ รูปแบบของคู่มือ เช่น ปกหน้า ปกหลัง ภาพประกอบ ขนาดตัวอักษร และช่องทางในการเข้าถึงที่หลากหลาย เป็นต้น 3) การตรวจทาน ได้แก่ การนำคู่มือไปทดลองให้กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องทดลองใช้ หรือการประเมินผลการใช้คู่มือ และ 4) การปรับปรุงและนำคู่มือไปใช้จริง นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่า นอกจากคู่มือสำหรับผู้ปกครองแล้ว การป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตนั้นควรเป็นการประสานความร่วมมือกันระหว่างครอบครัว โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการพัฒนาคู่มือต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมของผู้ใช้งาน และโรงเรียนควรประสานงานกับผู้ปกครองในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตอย่างจริงจัง รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย

คำสำคัญ: การป้องกันภัย คู่มือพ่อแม่ อินเทอร์เน็ต

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ นับเป็นการกระทำความผิดประเภทหนึ่งที่กำลังส่งผลกระทบต่อประชาชน สังคม และเศรษฐกิจในวงกว้างของประเทศ เพราะปัจจุบันมีการใช้คอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ โดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเป็นอุปกรณ์สำคัญในการติดต่อสื่อสาร การค้าและการประกอบธุรกิจต่าง ๆ ประกอบกับปัจจุบันมีผู้ใช้คอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ โดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลายและมีผู้ใช้มีจำนวนมาก จึงส่งผลให้เป็นโอกาสให้มิจฉาชีพหรือผู้ไม่ประสงค์ดีใช้เป็นช่องทางในการกระทำความผิด รวมถึงความรุนแรงบนอินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่าง ๆ โดยรูปแบบในการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ มีหลากหลายและแพร่หลาย เช่น การหลอกลวงด้วยข้อมูลอันเป็นเท็จ การแอบอ้างเป็นบุคคลอื่นเพื่อให้เหยื่อสำคัญผิดในตัวบุคคล การคุกคามผู้อื่นบนพื้นที่โซเชียล การประทุษวาจา (Hate Speech) การรังแกในพื้นที่โซเชียล เป็นต้น โดยเฉพาะการรังแกในพื้นที่โซเชียลเป็นพฤติกรรมความรุนแรงที่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกสถานที่และตลอดเวลา ซึ่งการรังแกในพื้นที่โซเชียลเป็นลักษณะของพฤติกรรมการทำร้ายบุคคลอื่นในรูปแบบใหม่ โดยใช้เครื่องมือสื่อสารประเภทต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ iPad เป็นต้น ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยเป็นการทำร้ายบุคคลอื่นในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อมุ่งหมายให้บุคคลที่ถูกทำร้ายเกิดความเกรงกลัว กังวลในความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง ปัจจุบันการรังแกในพื้นที่โซเชียลสามารถพบเห็นได้โดยทั่วไป เนื่องจากผู้รังแกผู้อื่นในพื้นที่โซเชียลมีทัศนคติและมุมมองต่อการรังแกในพื้นที่โซเชียลในลักษณะดังต่อไปนี้ 1) ความเป็นนิรนามของพื้นที่โซเชียล 2) พื้นที่โซเชียลในฐานะพื้นที่สำหรับระบายความรู้สึก 3) ความง่ายและสะดวกในการรังแกกัน 4) การรังแกเพื่อต้องการเรียกร้องความสนใจ 5) การรังแกในพื้นที่โซเชียลเป็นผลที่ต่อเนื่องมา

จากการกระทำในพื้นที่จริง (Samoh, Boonmongkon, Ojanen, Samakkeekarom, & Guadamuz, 2014)

จากรายงาน 2020 Child Online Safety Index ที่จัดทำโดย DQ Institute อันเป็นสถาบันที่เกิดจากความร่วมมือระหว่าง Nanyang Technological University (NTU) ร่วมกับ World Economic Forum ในการทำการศึกษาเกี่ยวกับความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence Quotient: DQ) พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความปลอดภัยทางออนไลน์ให้แก่เด็กและเยาวชนต่ำที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นอีก 30 ประเทศทั่วโลก (DQ Institute, 2020) โดยรายงานดังกล่าวยังได้ชี้ให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนอายุตั้งแต่ 8 -12 ปีที่มีความเสี่ยงต่ออันตรายที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ไซเบอร์ กล่าวโดยเฉพาะในเรื่องของการถูกลั่นแกล้งรังแกบนพื้นที่ไซเบอร์คิดเป็นร้อยละ 45 ซึ่งประเทศไทยได้รับการจัดอันดับให้เป็นประเทศที่ติดอันดับ 1 ใน 5 ของประเทศที่มีการกลั่นแกล้งรังแกบนพื้นที่ไซเบอร์มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับอีก 30 ประเทศทั่วโลก แต่อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาถึงสถานการณ์การกลั่นแกล้งรังแกกันบนพื้นที่ไซเบอร์ในประเทศไทย ยังไม่พบว่ามีหน่วยงานใดที่ทำหน้าที่ในการรวบรวม หรือเก็บสถิติของการมีพฤติกรรมกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่นบนพื้นที่ออนไลน์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างเป็นทางการแต่อย่างใด (Saengcharoensap, 2021) ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากปัญหาในเรื่องของทัศนคติของสังคมไทยที่ยังคงเห็นว่าการกลั่นแกล้งรังแกกันบนพื้นที่ไซเบอร์เป็นเรื่องเล็กน้อย รวมถึงขาดการสร้างตระหนักรู้ถึงความร้ายแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการถูกลั่นแกล้งรังแกกันบนพื้นที่ไซเบอร์ให้แก่สังคมได้รับรู้เป็นอย่างเป็นวงกว้าง จริงจัง และต่อเนื่อง นอกจากนี้ มีการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อการรังแกผ่านโลกไซเบอร์มีความรู้สึกความหวาดกลัว ซึมเศร้า ไม่อยากไปโรงเรียน โดดเดี่ยว รู้สึกถูกจับจ้องจากเพื่อน เสียสมาธิในการเรียน เป็นต้น (Weber, & Pelfrey, 2014; Wang, Xie, Wang,

Lei, Hu, & Jiang, 2019)

ปัญหาการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์ รวมทั้งปัญหาภัยคุกคามจากอินเทอร์เน็ต จึงเป็นปัญหาที่บุคคลเกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย เช่น ผู้ใช้คอมพิวเตอร์หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ผู้ควบคุมดูแลระบบเว็บไซต์ในพื้นที่ไซเบอร์ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น ควรให้ความสำคัญ และร่วมมือกันในการแก้ไขอย่างรวดเร็วและเหมาะสม เพื่อเป็นการเฝ้าระวัง การป้องกัน แก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อไม่ให้บุคคลอื่น ๆ ตกเป็นเหยื่อของการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์ต่อไป นอกจากนี้ บุคคลใกล้ชิดของเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีส่วนสำคัญในการป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนโดยผ่านโลกไซเบอร์ โดยเฉพาะผู้ปกครองเด็กซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด หรือกล่าวได้ว่าครอบครัวเป็นหน่วยแรกที่มีความสำคัญที่สุดในการดูแลเด็กและเยาวชนให้ปลอดภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ต และจะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน การเข้าถึงโลกไซเบอร์ของเด็กและเยาวชนเป็นไปได้ง่ายยิ่งขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับสมัยก่อน เนื่องจากโทรศัพท์มือถือมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนใช้โทรศัพท์มือถือทั้งในการเล่นเกมส์ เข้าอินเทอร์เน็ต และที่กำลังเป็นที่นิยมคือการแชตผ่านไลน์ ทวิตเตอร์ รวมถึงเฟซบุ๊กที่เข้าถึงได้ง่าย ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งเด็กที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ไม่มีวุฒิภาวะเท่าทันสื่อ ถูกล่อลวงกระทำชำเราเป็นข่าวรายวัน และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมายที่อาจส่งผลให้เกิดปัญหาภัยคุกคามจากโลกอินเทอร์เน็ตได้ ดังนั้น บุคคลใกล้ชิด เช่น พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรมีแนวทางในการป้องกันภัยเหล่านี้ไม่ให้เกิดขึ้น โดยการเพิ่มภูมิคุ้มกันให้กับเด็ก และภูมิคุ้มกันเบื้องต้นควรเริ่มจากการที่พ่อแม่ผู้ปกครองให้ความรัก ความเอาใจใส่กับลูก เข้าใจและให้เวลากับลูกและที่สำคัญอย่าปล่อยให้บุตรหลานขาดความรัก จนเกิดความเหงา และต้องไปไขว่คว้าหาความรักจากคนในอินเทอร์เน็ตมาเติมเต็มเต็มหัวใจที่ว่างเปล่า

ของพวกเขาแทน เพราะสิ่งที่พวกเขาไขว่คว้ามาได้จากอินเทอร์เน็ตอาจเป็นความรัก ความอบอุ่นใจปลอมน ๆ ที่สุดท้ายอาจก่อให้เกิดเหตุการณ์สะเทือนใจได้โดยไม่คาดคิด ดังนั้น ผู้ปกครองจึงควรมีแนวทางในการป้องกันภัยจากโลกไซเบอร์ รวมทั้งรู้วิธีดูแลบุตรหลานเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและวัยรุ่น เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาจากการใช้เทคโนโลยีที่กำลังมีปัญหามากขึ้นในปัจจุบัน (Smith, Mahdavi, Carvalho, Fisher, Russell, & Tippett, 2008)

จากที่กล่าวมาแล้วนั้นเห็นได้ว่า พ่อแม่หรือผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการดูแลบุตรหลาน มีหน้าที่สอนหรือให้คำแนะนำในการใช้อินเทอร์เน็ต สอนให้เท่าทันสื่อ และสร้างค่านิยมในการบริโภคสื่อออนไลน์ให้กับเด็ก สิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนภูมิคุ้มกันเบื้องต้นให้กับเด็กในการใช้อินเทอร์เน็ต และในปัจจุบันความรู้ในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน พบว่ามีจำนวนมาก ทั้งเนื้อหาและรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งผู้ปกครองจำนวนมากอาจไม่สามารถเข้าถึงสื่อต่าง ๆ เหล่านั้น หรือหากเข้าถึงได้ก็อาจไม่มีความสามารถในการเลือกสื่อเหล่านั้นมาใช้ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตาม ยังมีกลุ่มผู้ปกครองที่ขาดความรู้ความเข้าใจ และตามบุตรหลานไม่ทันในเรื่องของการใช้อินเทอร์เน็ต โดยผู้ปกครองควรพูดคุยแนะนำถึงอันตรายที่แฝงอยู่ในอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะเป็นการดีถ้าผู้ปกครองมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ตระหว่างบุตรหลาน (Changpun, 2008) ในปัจจุบันได้มีองค์กรหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจในการป้องกันปัญหาของเด็กและเยาวชนจากภัยทางออนไลน์ โดยได้จัดเป็นโครงการต่าง ๆ รวมทั้งคู่มือสำหรับผู้ปกครองในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ต มีเป้าหมายในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่เด็กไทยเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizen) โดยมุ่ง

ให้ความรู้แก่เยาวชนและครอบครัวเกี่ยวกับวิธีการใช้อินเทอร์เน็ตที่ปลอดภัย กล่าวได้ว่าคู่มือนี้สามารถเป็นแนวทางให้ผู้ผู้ได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามในการทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุด และสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย (Prasopsuk, 2012) แต่ต้องภายใต้เงื่อนไขว่าเนื้อหาและรูปแบบของเครื่องมือควรมีความเหมาะสมกับผู้ใช้และบริบทของสังคม รวมทั้งควรเป็นคู่มือที่มีแนวทางที่เหมาะสมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันภัยจากโลกออนไลน์อย่างแท้จริง ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาคู่มือสำหรับผู้ปกครองในการป้องกันภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน รวมทั้งรูปแบบที่เหมาะสมในการประสานความร่วมมือในการป้องกันภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน ผลการศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคู่มือแนวทางการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย เพื่อให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้ปกครองในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตและผลการศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางให้กับผู้ปกครอง สถานศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน

วัตถุประสงค์

ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาคู่มือสำหรับผู้ปกครองในการป้องกันภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับเด็ก และแนวทางในการประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับเด็กและเยาวชน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการรังแกกันบนพื้นที่ไซเบอร์

การเข้ามามีบทบาทสำคัญของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เอื้อต่อความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ประชากรในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะในกลุ่มของเด็กและวัยรุ่นที่มีแนวโน้มในการใช้เวลากับสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอาจส่งผลทำให้เด็กและวัยรุ่นในประเทศไทยใช้เวลากับการอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้น อันเป็นอีกสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่สามารถนำไปสู่ปัญหาความรุนแรงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ไซเบอร์ (Cyber Aggression) โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในเรื่องของการคุกคามบนพื้นที่ไซเบอร์ (Cyber-harassment) และการกลั่นแกล้งรังแกบนพื้นที่ไซเบอร์ (Cyberbullying) ที่กำลังเป็นปัญหาที่สำคัญ และส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากความรุนแรงในลักษณะดังกล่าว

กล่าวโดยเฉพาะในเรื่องของการกลั่นแกล้งรังแกกันบนพื้นที่ไซเบอร์ อันเป็นพฤติกรรมหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ จึงค่อนข้างที่จะยากต่อการกำหนดความหมาย หรือให้คำนิยามของการกลั่นแกล้งรังแกบนพื้นที่ไซเบอร์ให้มีความชัดเจนและครอบคลุม อย่างไรก็ตาม ได้มีความพยายามในการให้ความหมายของคำดังกล่าวที่น่าสนใจ อาทิ Nocentini, Calmaestra, Schultze-Krumbholz, Scheithauer, Ortege, and Menesini (2010) เห็นว่าการกลั่นแกล้งรังแกบนพื้นที่ไซเบอร์คือ วิธีการแสดงออกซึ่งความรุนแรงก้าวร้าวผ่านทางเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร โดยผู้กลั่นแกล้งและผู้ตกเป็นเหยื่อไม่จำเป็นต้องอยู่ในประเทศเดียวกัน ทั้งนี้ การที่จะถือเป็นการกลั่นแกล้งรังแกบนพื้นที่ไซเบอร์ได้นั้น จะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ต้องเป็นการกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นจากการมีเจตนาของผู้กระทำ ต้องเป็นการกระทำซ้ำต่อเหยื่อรายเดียวกัน และมีความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันทางอำนาจระหว่างผู้กระทำและ

ผู้ที่เป็นเหยื่อ สอดคล้องกับ Turan, Polat, Karapirli, Uysal, and Turan (2011) ที่อธิบายว่า การกลั่นแกล้งรังแกบนพื้นที่ไซเบอร์เป็น ความรุนแรงรูปแบบใหม่อันเป็นด้านลบจากการใช้เทคโนโลยีข้อมูล ข่าวสาร อันเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นอันตรายแก่ ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อโดยความตั้งใจของผู้กลั่นแกล้งรังแก รวมถึงมีลักษณะ ของการกระทำซ้ำผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ นอกจากนี้ ดังที่มี ปรากฏในร่างกฎหมาย Megan Meier Cyberbullying Prevention Act อันเป็นร่างกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีวัตถุประสงค์ในการ ป้องกันการกลั่นแกล้งรังแกกันบนพื้นที่ไซเบอร์ ได้มีการให้ความหมาย ของการกลั่นแกล้งรังแกบนพื้นที่ไซเบอร์ไว้ว่า การกลั่นแกล้งรังแกบน พื้นที่ไซเบอร์ ได้แก่ การสื่อสารที่เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศ โดย ผู้ส่งสารตั้งใจที่จะใช้เพื่อการข่มขู่ ทำให้กลัว คุกคาม หรือเป็นสาเหตุ สำคัญในการนำไปสู่ความรู้สึกเศร้าโศก เสียใจทางอารมณ์แก่ผู้อื่น โดยการใช่วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งด้วยวิธีการดังกล่าวจึงเป็นผล ให้ความรุนแรง และการกระทำซ้ำความรุนแรงดังกล่าวสามารถกระจายตัว ได้กว้างขึ้น รวมถึงพฤติกรรมที่มีเจตนาร้ายต่าง ๆ ต้องระวางโทษปรับ หรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (Saengcharoensap & Rujipak, 2021)

ช่องทางการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์

จากการศึกษาของ Bhat (2008) พบว่า ช่องทางในการรังแกใน พื้นที่ไซเบอร์นั้นมีหลายช่องทาง ได้แก่

1) โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Phone) เป็นเครื่องมือที่ถูกใช้เพื่อ การรังแกในพื้นที่ไซเบอร์ได้ 3 ช่องทางคือ ข้อความสั้น รูปภาพ และ คลิปวิดีโอที่ถ่ายจากโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยเป็นการรังแกบุคคลอื่นเพื่อให้ ได้รับความอับอายและหรือเสื่อมเสียชื่อเสียง นอกจากนี้ มีการส่งข้อความ ในลักษณะการข่มขู่ เป็นต้น

2) ข้อความตอบโต้แบบทันที (Instant Message: IM) เป็นรูปแบบ

การสนทนาที่มีการโต้ตอบในทันที ซึ่งส่งผลให้เกิดการทะเลาะหรือ
ด่าทอระหว่างการสนทนาด้วยกัน

3) ห้องสนทนา หรือห้องแชท (Chat Rooms) เป็นรูปแบบการประชุม
สนทนาหลาย ๆ คนในเวลาเดียวกัน ลักษณะของการรังแกผ่านห้อง
สนทนา เช่น การพูดคุยเรื่องเพศอย่างเปิดเผย โดยไม่ได้รับการยินยอม
จากเหยื่อ การด่าทอกันระหว่างกลุ่ม เป็นต้น

4) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) เป็นรูปแบบของการส่งข้อมูล
หรือข้อความไปสู่บุคคลอื่นจำนวนมาก

5) เว็บไซต์เครือข่ายทางสังคม (Social Networking Site) เป็น
รูปแบบกิจกรรมเครือข่ายทางสังคมที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย
เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ซึ่งเว็บไซต์เหล่านี้เปิดโอกาสให้สามารถสนทนา
กับบุคคลอื่น และแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดการรังแกใน
พื้นที่ไซเบอร์ด้วยการลงข้อมูลที่เป็นการทำร้ายบุคคลอื่น การปลอมตัว
เป็นบุคคลอื่น เป็นต้น

6) การบันทึกข้อมูลต่างๆ ลงเว็บไซต์ (Blog) เป็นรูปแบบการเขียน
หรือถ่ายทอดความคิดลงในเว็บไซต์ ซึ่งการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์ที่
เกิดขึ้นจะมีลักษณะการเขียนพาดพิงถึงบุคคลอื่นในลักษณะข้อความ
เชิงลบ ซึ่งทำให้บุคคลอื่นเกิดความไม่พึงพอใจ และหรือเกิดความเสียหาย
ต่าง ๆ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ภัยทางโลกออนไลน์นี้มาจาก
หลากหลายช่องทาง ซึ่งผู้ปกครองควรมีแนวทางหรือความรู้ในการ
ป้องกันภัยจากช่องทางดังกล่าว

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative
Method) ในการดำเนินการวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยแบบสัมภาษณ์
กึ่งโครงสร้าง ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครองที่มีบุตรในช่วงอายุ 10 – 13 ปี และมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตที่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 24 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เพศหญิง (ร้อยละ 80) อายุเฉลี่ย 43.55 ปี โดยมีช่วงอายุตั้งแต่ 37 ถึง 56 ปี อาชีพของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพบริษัทเอกชน รองลงมาคือ ธุรกิจส่วนตัว และรับราชการ และประมาณครึ่งหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีบุตร 2 คน สำหรับกลุ่มที่ 2 ได้แก่กลุ่มนักวิชาการด้านจิตวิทยา จำนวน 5 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุช่วง 45 - 60 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการจัดกลุ่มเนื้อหาและการวิเคราะห์ประเด็น (Theme Analysis) เพื่อแสดงให้เห็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาคู่มือสำหรับผู้ปกครองในการป้องกันภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับเด็กต่อไป

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคู่มือของผู้ปกครองสำหรับการดูแลบุตรหลานในช่วงอายุระหว่าง 10 - 13 ปี และผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า แนวทางนี้สามารถใช้เป็นคู่มือสำหรับเด็กและเยาวชนอายุในช่วง 10 - 15 ปี (หรือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น) ได้เช่นกัน โดยผลการศึกษาสรุป ดังนี้

1. แนวทางในการพัฒนาคู่มือในการป้องกันภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับเด็ก

ผลการศึกษาสะท้อนว่า คู่มือสำหรับผู้ปกครองในการป้องกันภัยให้กับบุตรหลาน เปรียบเสมือนแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหาในขั้นเบื้องต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก และในปัจจุบันมีคู่มือ หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจกับผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลานให้ปลอดภัยจากภัยออนไลน์ แต่คู่มือบางเล่มนั้นอาจจะไม่มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้ปกครองเนื่องจากรูปแบบที่ไม่น่า

สนใจ เนื้อหาที่มีความเป็นวิชาการมากเกินไป ทำให้อ่านไม่เข้าใจ รวมทั้งบางรายการไม่ได้มาตรฐาน ดังนั้น ควรมีแนวทางในการพัฒนาคู่มือฯ ให้ชัดเจน และมีกระบวนการในการประเมินการใช้คู่มือฯ ให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด นักวิชาการได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคู่มือในการป้องกันภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับเด็ก การพัฒนาคู่มือฯ ควรมีการดำเนินการเป็นกระบวนการ และมีการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือฯ จากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เนื้อหาและรูปแบบของคู่มือฯ มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้ โดยกระบวนการเบื้องต้น ควรมีการวางแผนที่ชัดเจน ซึ่งสามารถประยุกต์กระบวนการ PDCA (Plan-Do-Check-Action) ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในการดำเนินโครงการมาใช้ในการพัฒนาคู่มือฯ ดังนี้

P: Plan คือ การวางแผน ขั้นตอนนี้จะเป็นการเตรียมความพร้อมของการดำเนินงาน จะเป็นส่วนสำคัญอย่างมาก กล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคู่มือฯ โดยพิจารณาเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง เช่น อะไรคือภัยทางคอมพิวเตอร์ แนวทางหรือวิธีการที่ผู้ปกครองควรนำไปใช้ ตัวอย่างกรณีศึกษา เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม การวางแผนควรวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของคู่มือฯ ให้ชัดเจน การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย และสิ่งที่สำคัญคือ ควรกำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการให้ชัดเจน กล่าวได้ว่า นอกจากจะเป็นการวางแผนสิ่งที่ควรมีในคู่มือฯ แล้ว ต้องวางแผนกระบวนการในการจัดทำคู่มือฯ ด้วยเช่นกัน ในขั้นตอนนี้เราต้องรู้ว่า เราจะให้ใครทำ ทำเมื่อไหร่ ทำอย่างไร การดำเนินการในส่วนนี้เป็นการวางแผนตั้งแต่จุดเริ่มต้นของโครงการไปจนถึงสิ้นสุดโครงการ การวางแผนยังช่วยให้สามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และให้การดำเนินการจัดทำคู่มือฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

D: Do คือ ปฏิบัติตามแผน ในขั้นตอนนี้เป็นการนำแผนที่ได้วางไว้มาดำเนินการ การพัฒนาคู่มือฯ หมายถึงการรวบรวมเนื้อหา การวิเคราะห์

แนวคิดในการปฏิบัติมาเขียนร่างคู่มือฯ หลังจากที่ได้มีการศึกษาและทำความเข้าใจแนวคิดของคู่มือฯ เรียบร้อยแล้ว ก็จะเป็นการรวบรวมเนื้อหาสาระที่จะเขียนคู่มือฯ จะเป็นรูปแบบใด หรืออย่างไร ซึ่งการรวบรวมเนื้อหาในขั้นตอนนี้ได้จากการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบการเขียนคู่มือฯ หลังจากที่ได้จัดทำมีการกำหนดกรอบและประเด็นที่ชัดเจนของคู่มือฯ การปฏิบัติงานแล้วก็จะเริ่มลงมือเขียนร่างคู่มือฯ ต่อไป

นอกจากนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนะแนวทางหรือข้อควรพิจารณาในการจัดทำคู่มือฯ ดังต่อไปนี้

1) ขนาดของรูปเล่ม

ผลการศึกษาพบว่า ในการจัดทำคู่มือฯ นั้นควรมีขนาดที่เหมาะสม ไม่ใหญ่หรือเล็กจนเกินไป หรือควรจะมีขนาดเหมือนกับพ็อกเก็ตบุ๊ก เพื่อความสะดวกในการพกพาไปอ่านในที่ต่าง ๆ

2) ปกหน้าและปกหลัง

ปกของคู่มือฯ นั้น มีความสำคัญมากเปรียบเสมือนหน้าตาของคู่มือฯ ดังนั้น ควรมีการออกแบบให้มีความสวยงาม น่าสนใจ ดึงดูดใจในการอ่าน มีความโดดเด่น และภาพที่ปรากฏในส่วนปก โดยเฉพาะปกหน้า ก็ควรมีความสอดคล้องกับเนื้อหาภายในคู่มือฯ อีกด้วย เมื่อพิจารณาในประเด็นสีที่ใช้พบว่า ควรมีสีที่สดใสเนื่องจากเป็นคู่มือฯ ที่ผู้ปกครองสามารถใช้ร่วมกับเด็กได้ หากหน้าปกมีสีชาอาจจะทำให้มีลักษณะเหมือนกับหนังสือเชิงวิชาการ ไม่น่าสนใจ นอกจากนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นว่าการออกแบบปกของคู่มือฯ นั้นควรพิจารณาอายุของผู้ใช้ข้อมูลควบคู่ไปด้วย เพื่อความเหมาะสมต่อไป ส่วนปกหลังนั้นควรมีความสัมพันธ์กับปกหน้าและมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในเล่มเช่นกัน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลบางท่านมีความคิดเห็นว่าการปกหน้าและปกหลังควรมีความแตกต่างกัน โดยปกหลังควรมีชื่อบริษัท หมายเลขโทรศัพท์สำหรับติดต่อ และคิวอาร์โค้ด (QR Code) เพื่อเป็นช่องทาง

หนึ่งในการเข้าถึงข้อมูลได้

3) ขนาดตัวอักษรในคู่มือฯ

ขนาดของตัวอักษรในคู่มือฯ เป็นประเด็นที่มีความสำคัญมากเช่นกัน นอกจากจะเป็นเรื่องขนาดตัวอักษรที่เหมาะสมกับผู้ใช้ข้อมูลแล้ว (คือไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป) รูปแบบอักษรที่ใช้ในการพิมพ์เป็นประเด็นที่มีความสำคัญ ซึ่งหากขนาดของตัวอักษรเล็กเกินไป ไม่น่าอ่านหรืออ่านแล้วล้าตา ส่วนรูปแบบของตัวอักษรไทยที่ใช้ควรเลือกรูปแบบอักษรไทยมี “หัวตัวอักษร” ที่ชัดเจน เนื่องจากรูปแบบอักษร (Font) ที่ไม่มีหัวอักษรหรือเป็นรูปแบบแปลก ๆ จะทำให้อ่านยาก นอกจากนี้สีตัวอักษรในคู่มือฯ เป็นประเด็นที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญเช่นกัน กล่าวคือ สีตัวอักษรที่เป็นสีดำนั้น ทำให้คู่มือฯ เหมือนแบบเรียน หรือหนังสือเชิงวิชาการ ควรเพิ่มสีสันของตัวอักษรให้มีความโดดเด่น หรือเนื้อหาเกี่ยวกับหัวเรื่องควรให้มีความแตกต่างกันเพื่อความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

4) ภาพประกอบในคู่มือฯ

ในการจัดทำคู่มือฯ นั้น ภาพประกอบเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากภาพประกอบที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาจะทำให้คู่มือฯ มีความน่าสนใจ และผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ถูกต้องและรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมทั้งทำให้เนื้อหาที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ภาพประกอบในคู่มือฯ ที่ดีควรเป็นรูปภาพที่มีลักษณะสวยงามแสดงความหมายได้ชัดเจน สื่อความหมายได้ดี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มองเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า รูปภาพ หรือภาพที่นำมาประกอบในคู่มือฯ เป็นสิ่งที่เพิ่มความน่าสนใจกับคู่มือฯ ได้ ควรเป็นภาพที่เหมาะสมสามารถสื่อหรือมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาภายในคู่มือฯ นอกจากนี้หากผู้จัดทำต้องการให้ภาพสื่อถึงเนื้อหาในบางภาพ ก็ควรมีคำอธิบายใต้รูปภาพ ซึ่งเป็นการสื่อสารให้ผู้อ่านมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น และสีสันของภาพประกอบในคู่มือฯ ควรมีความสดใส เพื่อความดึงดูดใจในการอ่านเพิ่มขึ้น สำหรับภาพประกอบที่เป็นภาพการ์ตูนนั้น สามารถนำมา

ใช้ประกอบคู่มือฯ ได้เช่นกัน แต่ควรเป็นภาพการ์ตูนที่นิยมในปัจจุบัน หรือเป็นภาพที่สวยงาม น่ารัก เช่น ภาพการ์ตูนในไลน์แอปพลิเคชัน อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลบางท่านชี้ให้เห็นว่าภาพที่นำมาประกอบนั้น ถึงแม้จะเป็นภาพการ์ตูนหรือภาพที่มีสีสันสดใส แต่ก็ควรให้ความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน และควรระวังในเรื่องลิขสิทธิ์ด้วยเช่นกัน

5) เนื้อหาภายในคู่มือฯ

ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาคู่มือฯ เป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุด คู่มือฯ ที่ดีควรมีเนื้อหาที่ถูกต้อง มีความน่าเชื่อถือ มีแง่มุมแปลกใหม่ น่าสนใจ เหมาะสมกับยุคสมัย เนื้อหาควรมีสาระประโยชน์ ควรค่าแก่การศึกษา เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ควรมีการจัดเรียงเรียงเนื้อหาให้เป็นหมวดหมู่ และลำดับความสำคัญของเนื้อหาอย่างเหมาะสม มีการยกตัวอย่างประกอบที่ชัดเจน ตลอดจนมีความเป็นเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของเนื้อหา และควรมีความเกี่ยวเนื่องสอดรับกันของเนื้อหา นอกจากนี้ ควรมีแนวทางเขียนที่มีลักษณะอ่านง่าย น่าติดตาม มีการเรียบเรียงภาษาที่เข้าใจง่าย เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารมากยิ่งขึ้น และหากบางคำเป็นศัพท์เฉพาะ ควรใช้คำศัพท์เฉพาะ ไม่ควรแปลเป็นภาษาไทย เพราะจะสื่อความหมายไม่ชัดเจน

เมื่อพิจารณาด้านความสมบูรณ์ของเนื้อหาในคู่มือฯ พบว่า ความสมบูรณ์นั้นไม่ได้หมายถึงเนื้อหาต้องมาก ครบถ้วนทุกกรณี แต่ควรเป็นเนื้อหาที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้คู่มือฯ ซึ่งหากมีเนื้อหามากทำให้ต้องใช้ระยะเวลาในการอ่านนาน และหากเนื้อหาที่เน้นการเตือนภัยจากโลกออนไลน์นั้นมีมาก บางประเด็นควรจะเป็นภาพและมีการอธิบายประกอบเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจและการนำไปใช้ หรือเนื้อหาบางส่วนอ่านแล้วเกิดคำถาม แต่ไม่สามารถหาคำตอบได้จากคู่มือฯ ควรมีการแนะนำข้อควรปฏิบัติในการใช้อินเทอร์เน็ต และตระหนักว่ามัลแวร์อันตรายในส่วนใดบ้าง รวมทั้งควรมีแนวทางป้องกันว่าจะต้องทำอย่างไร และที่

สำคัญคือเนื้อหาควรเข้ากับบริบทของสังคมไทย เพื่อเพิ่มความน่าสนใจมากขึ้น และควรจะมีการสรุปเนื้อหาในแต่ละประเด็นให้ชัดเจน รวมทั้งแนวทางต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาให้เป็นรูปธรรม เพื่อที่จะได้ในการสอนบุตรหลานได้เลย อย่างไรก็ตาม หากเนื้อหาในคู่มือฯ มีหลากหลายประเด็น ควรแบ่งเนื้อหาเป็นบทและควรระบุภาพรวมของเนื้อหาไว้ในส่วน “บทนำ” ของคู่มือฯ เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงประเด็นที่น่าเสนอในคู่มือฯ และที่สำคัญ “บทนำ” ควรอ่านแล้วทำให้มีความรู้สึกอยากอ่านบทหรือส่วนต่อไป

นอกจากนี้ หากเนื้อหาในคู่มือฯ แบ่งเป็นบทหรือนำเสนอแต่ละหัวข้อ ควรพิจารณาประเด็นความสอดคล้องของหัวข้อเรื่องกับเนื้อหาภายใน และไม่ควรนำประเด็นหรือสิ่งที่ทราบกันโดยทั่วไปอยู่แล้วมาเสนอในคู่มือฯ สำหรับการนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา หรือป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ต ควรเสนอเป็นประเด็นให้ชัดเจน เป็นรูปธรรม รวมทั้งควรมีตัวอย่างคำพูดที่ใช้กับบุตรหลาน เช่น โทษภัยของการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม ควรมีการนำเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ให้เป็นรูปธรรม หรืออาจจะนำเสนอเป็นกรณีศึกษา เช่น ควรใส่กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์อย่างชัดเจน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ กรณีศึกษาควรเป็นกรณีที่เคยเป็นข่าวในสื่อต่าง ๆ เรื่องราวในกรณีศึกษาไม่ต้องยาวมาก เพียงแค่ให้ตรงประเด็นว่ามีปัญหาอะไร และมีแนวทางในการแก้ไขอย่างไรเพียงพอแล้ว และมีการยกประเด็นคำพูดที่น่าสนใจของกรณีศึกษานั้น ๆ พาดหัวไว้ให้ดูมีความน่าสนใจมากขึ้น นอกจากนี้ ควรมีข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ตกับช่วงวัยต่าง ๆ ที่เหมาะสม หรืออาจจะเพิ่มเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ เช่น พระราชบัญญัติการกระทำความผิดจากคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยคัดลอกเนื้อหาที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่กระทำบ่อยครั้งมาใส่ไว้ในคู่มือฯ อย่างไรก็ตาม เนื้อหาในส่วนของกฎหมายนั้นเป็นประเด็นที่เข้าใจยากหรืออาจจะมีเนื้อหาที่มาก

(เชิงวิชาการ) ดังนั้น ควรมีการปรับปรุงแบบการนำเสนอเนื้อหาในเชิงวิชาการให้เข้าใจง่าย เช่น การนำเทคนิคอินโฟกราฟิกเข้ามาประกอบในคู่มือฯ และที่สำคัญคือ ควรมีการแนะนำเว็บไซต์ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี หรือแนวทางที่สามารถช่วยพ่อแม่ในการป้องกันภัยได้อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม

C: Check คือ ตรวจสอบในขั้นตอนนี้จะเป็นการตรวจสอบร่างคู่มือฯ กล่าวคือ หลังจากได้พัฒนาแบบร่างคู่มือฯ แล้ว ขั้นตอนที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการทบทวนความถูกต้องของสาระและรายละเอียดต่าง ๆ ของเนื้อเรื่อง การเรียงลำดับเนื้อเรื่อง วิธีการนำเสนอ การใช้ภาษา และการอ้างอิงต่าง ๆ เพื่อเป็นการประเมินผลการพัฒนาแบบร่างของคู่มือฯ ก่อนนำออกไปใช้ต่อไป

A: Action คือ การปรับปรุงแก้ไขดำเนินการให้เหมาะสม ซึ่งกระบวนการนี้ สามารถประยุกต์แนวทางการประเมินผลโครงการมาใช้ในการประเมินคู่มือฯ ได้เช่นกัน ซึ่งการประเมินผลการใช้คู่มือฯ อาจดำเนินการโดยให้ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการใช้คู่มือฯ ได้นำคู่มือฯ ไปใช้หรือไปอ่านเพื่อประเมินผลว่าเนื้อหาเป็นอย่างไร รูปแบบมีความเหมาะสมหรือไม่ และสามารถนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติได้หรือไม่ ซึ่งเปรียบเสมือนการประเมินคุณภาพของคู่มือฯ อีกประการหนึ่งด้วย กล่าวคือหลังจากที่ได้มีการประเมินคุณภาพของคู่มือฯ แล้ว ควรนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาารูปแบบให้มีความเหมาะสมต่อไป

กล่าวได้ว่า แนวทางในการจัดทำคู่มือฯ ควรมีการดำเนินการเป็นขั้นตอน และควรมีการวางแผนให้ชัดเจน รวมทั้งการประเมินผลการใช้ก่อนนำไปใช้งานจริง ดังนี้

นอกจากนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนาคู่มือฯ เพื่อการความเหมาะสมในการใช้งาน ดังต่อไปนี้

1) ควรมีการแนะนำวิธีการดูแลการใช้อินเทอร์เน็ตของบุตรหลานอย่างชัดเจน เข้าใจง่ายและเป็นรูปธรรม และควรมีการนำเสนอวิธีการเทคนิคต่าง ๆ ในการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งเสนอแนะวิธีการเพื่อง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ

2) ควรมีการแนะนำในการรับชมข่าวสารต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครองในการแนะนำบุตรหลาน

3) ควรเพิ่มเติมรายละเอียดในประเด็นแอปพลิเคชัน โดยระบุว่าแอปพลิเคชันนี้มีประโยชน์อย่างไร มีโทษอย่างไร และควรระวังแอปพลิเคชันใดบ้าง และควรมีการแนะนำในเรื่องการแชร์ข้อมูลต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ตว่าควรมีข้อพิจารณาอะไรบ้าง

4) ควรมีการจัดทำเป็นคู่มือฯ ออนไลน์ อาจจะเป็นลิงก์ในเฟซบุ๊ก เพื่อสะดวกในการอ่าน

5) ควรมีการแนะนำในการรับชมข่าวสารต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครองในการแนะนำบุตรหลาน

6) คู่มือฯ ควรเป็นลักษณะที่ให้ผู้ปกครองและบุตรหลานสามารถอ่านหนังสือเล่มนี้ร่วมกันได้

2. แนวทางในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ต

นอกจากประเด็นการพัฒนาคู่มือฯ ที่เปรียบเสมือนเครื่องมือในการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองแล้ว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนวทางในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตของเด็กว่า ควรเป็นการประสานความร่วมมือกันหลายฝ่าย เนื่องจากถ้าครอบครัวเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอใน

การควบคุมดูแลพฤติกรรมของเด็กได้ ดังนั้น โรงเรียนควรเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องเช่นกัน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางด้านนโยบายและแนวการปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ได้เนื่องจากภัยจากอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะการรังแกผ่านพื้นที่โซเชียลนั้นแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา ได้แก่ 1) ช่วงก่อนการรังแกผ่านโลกโซเชียล ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดความขัดแย้ง หรือการแสดงออกที่ทำให้ไม่พอใจกัน 2) ช่วงระหว่างการรังแกผ่านโลกโซเชียล เป็นช่วงที่เยาวชนรับรู้ว่าการรังแกผ่านโลกโซเชียลขึ้น และ 3) ช่วงหลังผ่านพ้นการรังแกผ่านโลกโซเชียล เป็นช่วงที่เด็กและเยาวชนรับรู้ปัญหาสิ้นสุดแล้ว แต่อย่างไรก็ตามบางกรณีเจอเหตุการณ์รังแกครั้งใหม่ได้เช่นกัน (Pongkamon, Chanprasert, & Suppareukchaisakul, 2018) จากที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์นี้ครอบครัวเพียงหน่วยเดียว ไม่สามารถที่จะป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตได้ จึงจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือ ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้แนวทางที่ครอบครัว โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดูแลบุตรหลาน เพื่อป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ต หลากหลายรูปแบบดังต่อไปนี้

2.1 ครอบครัว

1) ควรเขียนยูสเซอร์เนมและพาสเวิร์ดในการเข้าใช้อินเทอร์เน็ตส่วนตัวให้บุคคลในครอบครัวได้รับรู้ด้วย และคอมพิวเตอร์ที่ใช้ร่วมกันในครอบครัวไม่ควรมีพาสเวิร์ด เพื่อให้ทุกคนสามารถใช้ได้ และไม่ควรเล่นอินเทอร์เน็ตในห้องส่วนตัว

2) ควรมีการจำกัดระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ตของบุตรหลานเช่น ใช้ได้เสาร์-อาทิตย์เท่านั้น และมีข้อตกลงในการใช้ที่ชัดเจน เช่น ไม่อนุญาตให้บุตรหลานโหลดแอปพลิเคชันด้วยตนเอง รวมทั้งมีมาตรการในการลงโทษที่ชัดเจนเมื่อไม่ปฏิบัติตามกฎที่ตั้งไว้

3) ควรสอดส่องดูแลการใช้อินเทอร์เน็ตของบุตรหลาน และหรือบางครั้งใช้อินเทอร์เน็ตไปพร้อม ๆ กัน หรือในบางครอบครัว

ไม่มีการอนุญาตให้ใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ต (Wi-Fi) นอกบ้าน

4) เวลาที่ลูกเล่นอินเทอร์เน็ตก็จะให้อยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง เช่น ไม่ให้เล่นอินเทอร์เน็ตในห้องส่วนตัว

5) ควรมีกิจกรรมอื่น ๆ ให้บุตรหลานทำ เพื่อที่จะมีเวลาในการเล่นอินเทอร์เน็ตน้อยลง

6) ผู้ปกครองควรดูแลในเรื่องการดาวน์โหลดแอปพลิเคชันต่าง ๆ ในกรณีที่บุตรหลานจะดาวน์โหลดแอปพลิเคชันก็ควรที่จะได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองก่อน หรือผู้ปกครองเป็นคนที่ดาวน์โหลดให้เอง

7) เมื่อมีข่าวเกี่ยวกับภัยจากโลกออนไลน์เกิดขึ้น ควรที่จะอธิบายให้บุตรหลานได้เข้าใจและให้ตระหนักถึงภัยดังกล่าวว่ามีโทษอย่างไร

8) ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อินเทอร์เน็ตกับบุตรหลาน เช่น เล่นเกมส์ต่าง ๆ ร่วมกันลูก หรือเข้าไปในกลุ่มไลน์ เฟซบุ๊กของเพื่อนบุตรหลานด้วย

9) ทางครอบครัวและโรงเรียนควรมีแนวทางร่วมกันในการใช้อินเทอร์เน็ตของบุตรหลานทั้งในเรื่องการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ

2.2 โรงเรียน

1) ทางโรงเรียนควรมีนโยบายในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตอย่างชัดเจน โดยควรเน้นการป้องกันในเชิงรุกหรืออาจจะมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีความตระหนักภัยจากโลกออนไลน์ เช่น กิจกรรมในการป้องกันในเรื่องการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์ (Cyber bullying) เป็นต้น

2) โรงเรียนควรร่วมมือกับทางหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน ในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นการรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ต เช่น ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเข้าไปทำกิจกรรมในโรงเรียน โดยใช้การทุนเป็นสื่อในการ

เสริมสร้างจิตสำนึกต่าง ๆ เป็นต้น

3) ทางโรงเรียนควรมีการจัดทำหนังสือ หรือสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ต และมีการแจกหนังสือ และใช้สื่ออย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการวางแผนการเรียนการสอนโดยการจัดทำเป็นละครสั้น ๆ เป็นตอน ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากตัวอย่างที่เรื่องราวตัวอย่างที่เกิดขึ้น

2.3 หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมควรบล็อกเว็บไซต์ไม่เหมาะสม

2) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมควรตรวจร้านอินเทอร์เน็ต เพราะบางร้านอนุญาตให้เด็กอายุไม่ถึงเกณฑ์เข้าไปใช้อินเทอร์เน็ต หรือใช้อินเทอร์เน็ตในเวลาที่ไม่มีเหมาะสม

3) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมควรจัดแบ่งโซนการใช้อินเทอร์เน็ตในร้านอินเทอร์เน็ต ไม่ควรให้ผู้ใหญ่และเด็กนั่งเล่นอินเทอร์เน็ตใกล้ชิดกัน

4) ควรมีการเสริมสร้างจรรยาบรรณให้กับบุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ต หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแอปพลิเคชันต่าง ๆ ในการพัฒนางานควรคำนึงถึงความเหมาะสมด้วย

5) ควรมีการจัดกลุ่มเว็บไซต์ว่าเว็บไซต์ใดเหมาะกับอายุของผู้ใช้ เช่นเดียวกับการจัดกลุ่มผู้ชมรายการโทรทัศน์

6) ควรมีบทลงโทษกับบุคคลที่กระทำความผิดในการใช้อินเทอร์เน็ตในแนวทางที่ไม่เหมาะสมชัดเจน รวมทั้งมีการบังคับใช้ที่ชัดเจนอีกด้วย

7) หน่วยงานรัฐควรจัดค่ายให้ความรู้ และควรเน้นให้ความรู้กับครู เพื่อให้ครูแนะนำกับเด็ก

8) หน่วยงานรัฐควรทำสื่อโฆษณา ทำคลิปเน้นเรื่องที่น่าสนใจ ฉายซ้ำ ๆ เพื่อให้เกิดการซึมซับ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางสำหรับผู้ปกครองในการดูแลเด็กและเยาวชน แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ แนวทางในการพัฒนาคู่มือฯ สำหรับผู้ปกครอง ในการดูแลบุตรหลานให้ปลอดภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ต และแนวทาง ในการดูแลเด็กและเยาวชนให้ปลอดภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ตของ ครอบครัว โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษา สรุปได้ว่าการจัดทำคู่มือในการป้องกันภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับเด็กนั้น เป็นแนวทางหรือช่องทางหนึ่งที่มีประโยชน์สำหรับผู้ปกครองในการ ดูแลบุตรหลานในการป้องกันภัยเบื้องต้น ซึ่งได้มีหลายหน่วยงานทั้ง ภาครัฐและเอกชนได้จัดทำคู่มือลักษณะนี้เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกัน ปัญหาที่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม หากคู่มือฯ ไม่มีความเหมาะสม หรือ จัดทำไม่เหมาะกับกลุ่มผู้ใช้ ก็จะทำให้คู่มือฯ ที่จัดทำไม่มีความคุ้มค่า ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาคู่มือฯ นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมาก หากว่าคู่มือฯ มีเนื้อหาที่ไม่น่าสนใจและรูปแบบไม่เหมาะสมกับบริบทของสังคมแล้ว ก็จะทำให้การพัฒนาคู่มือฯ ดังกล่าวไม่สามารถนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนั้น การพัฒนาคู่มือฯ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง นอกจาก ต้องมีเนื้อหาที่น่าสนใจ ทันสมัย เข้าใจง่าย กระชับ เนื้อหาเป็นรูปธรรม ที่ชัดเจน เช่น ควรมีการนำเสนอวิธีการ เทคนิคต่าง ๆ ในการป้องกัน ปัญหาสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งเสนอแนะวิธีการ (How To) เพื่อช่วยต่อการนำไปปฏิบัติ และเนื้อหาควรมีความเหมาะสมกับบริบท ของสังคม และสามารถเข้าถึงได้ง่ายในทุกกลุ่มของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มครอบครัวผู้มียุวัยได้น้อย องค์ประกอบของคู่มือฯ ก็มีความสำคัญเช่นกัน เช่น ขนาดของรูปเล่มไม่ควรมีขนาดใหญ่เกินไป ปกหน้าและปกหลังควรให้โดดเด่น น่าสนใจ ตัวหนังสือมีขนาดที่เหมาะสม กับกลุ่มผู้อ่าน และควรมีภาพประกอบที่น่าสนใจสอดคล้องกับเนื้อหา ภายในคู่มือฯ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความสะดวกในการใช้คู่มือฯ นอกจากจะมีรูปแบบเป็นรูปเล่มแล้วควรมีการจัดทำเป็นคู่มือฯ ออนไลน์

อาจจะเป็นลิงก์ในเฟซบุ๊กเพื่อสะดวกในการอ่านและการนำไปใช้ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญ ดึงดูดใจที่จะทำให้ผู้ปกครองนำคู่มือฯ ใช้ในการป้องกันภัยที่เกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ตของบุตรหลาน ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติหนึ่งในการป้องกันเด็กและเยาวชนจากภัยต่าง ๆ ที่เด็กและเยาวชนสามารถรับรู้หรือเรียนรู้ได้จากการใช้อินเทอร์เน็ต ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวทางในการจัดทำคู่มือที่ดี กล่าวคือ การจัดทำคู่มือต่าง ๆ นั้น ควรพิจารณาในด้านความสมดุลของเนื้อหา การจัดวางการจัดลำดับและสัดส่วนที่เหมาะสม รวมทั้งควรมีความเป็นเอกภาพ (Unity) ซึ่งความเป็นเอกภาพที่ดีคือ แต่ละส่วนจะต้องสมบูรณ์และเป็นไปด้วยกันได้กับภาพรวมทั้งหมด เช่น การใช้ตัวพิมพ์ กระจาย และสีของหมึกพิมพ์ เป็นต้น และควรระบุให้ชัดเจนว่าคู่มือนี้สำหรับใคร ใครเป็นผู้ใช้ ควรมีส่วนนำที่จูงใจว่าผู้ใช้จะได้ประโยชน์อะไรบ้าง ควรมีส่วนที่เป็นหลักการหรือเป็นความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ที่จะนำคู่มือไปใช้ การจัดรูปเล่มและอักษร การใช้สีภาพ (Pathamapongsa, 2008; Prasopsuk, 2012) จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า รูปแบบและเนื้อหาของคู่มือฯ เป็นประเด็นที่ควรพิจารณาให้รอบคอบเนื่องจากคู่มือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการดูแลและป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งความรู้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญมากในป้องกันภัยจากจากคอมพิวเตอร์ได้

ส่วนประเด็นแนวทางในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตให้กับเด็กนั้นเป็นเรื่องที่ไม่สามารถแยกส่วนกันในการดำเนินงานได้ ควรจะเป็นแนวทางในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตที่เป็นการประสานความร่วมมือกันหลายฝ่าย ได้แก่ ครอบครัวสอดส่องดูแลการใช้เน็ตของเด็กและเยาวชน รวมทั้งการอธิบายถึงภัยอันตรายจากการใช้อินเทอร์เน็ตให้แก่บุตรหลาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันที่กำลังส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวในแง่ของความสนิทสนมไว้วางใจกัน หรือความสนใจกันและกันในระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่

ลดน้อยลงอันเนื่องจากภาระทางด้านการทำงาน การเรียน ทำให้เกิดความห่างเหินระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง กับบุตรหลานมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Berger (1995) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ผู้ปกครองที่มีความเข้าใจถึงผลของพฤติกรรมของผู้ปกครองที่มีต่อเด็กจะเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ เนื่องจากผู้ปกครองมีความสนใจและต้องการที่จะพัฒนาบุตรหลานของตนด้วยตัวเองอยู่แล้ว เมื่อได้รับการทบทวนปัญหาที่เป็นของบุตรหลานก็จะทำให้ค้นพบว่า ปัญหาดังกล่าวอยู่ในวิสัยที่ตนเองสามารถป้องกันและแก้ไขได้ ซึ่งการรับรู้ของผู้ปกครองและลักษณะการเกิดภัยของอินเทอร์เน็ตมาทำการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดเงื่อนไขในการหาแนวทางป้องกันและเสนอแนะแนวทางปฏิบัติให้ผู้ปกครองและหน่วยงานรวมทั้งกำหนดคุณสมบัติที่จำเป็นของระบบป้องกันภัยอินเทอร์เน็ต (Vongsingthong, Sribenjabut, Sukmoek, & Ghamkeard, 2009)

สำหรับแนวทางในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ต นอกจากการจัดทำคู่มือฯ แล้ว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ปกครองกลุ่มเดิวนั้นไม่สามารถที่จะป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตได้อย่างเต็มประสิทธิภาพควรมีหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันสถานการณ์ดังกล่าวด้วย ได้แก่ โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sukmaitree (2018) ซึ่งพบว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นสาเหตุหนึ่งเกิดจากปัญหาเรื่องการประสานงานจากหลายหน่วยงานมาร่วมมือกัน หากให้ครอบครัวเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถทำให้ปัญหาหมดไปได้ เนื่องจากครอบครัวเป็นเพียงหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้เท่านั้น การเรียนรู้ทางสังคมควรมีตัวกลางอื่นซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา เป็นต้น ซึ่งทางโรงเรียนควรมีนโยบายในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการจัดทำสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่สร้างความตระหนักถึงภัยจากอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน

ควรมีความร่วมมือกันส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัยและควรมีการพัฒนาจรรยาบรรณของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาแอปพลิเคชันให้มีความตระหนักในเรื่องภัยร้ายที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในการใช้อินเทอร์เน็ต สุดท้ายควรมีมาตรการในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำผิดที่ชัดเจน ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการป้องกันอาชญากรรมโดยการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อเป็นการลดปัญหาของภัยที่จะเกิดขึ้นต่อไป (Kantee, 2010) กล่าวได้ว่าในการป้องกันภัยอันตรายที่เกิดขึ้นในสังคมนอกจากจะมีแนวทางด้านกฎหมายในการป้องกันการกระทำผิดแล้ว การมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปแล้ว การศึกษาค้นคว้านี้สามารถประยุกต์เป็นแนวทางในการพัฒนาคู่มือแบบอื่น ๆ สำหรับผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลาน

ข้อเสนอแนะ

แนวทางในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตให้กับเด็กและเยาวชนนั้นเป็นเรื่องที่ไม่สามารถแยกส่วนกันในการดำเนินงานได้ ควรจะเป็นแนวทางในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตที่เป็นการประสานความร่วมมือกันหลายฝ่าย ได้แก่ ครอบครัว ช่วยสอดส่องดูแลเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน รวมทั้งอธิบายถึงภัยอันตรายจากการใช้อินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ทางโรงเรียนควรมีนโยบายในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการจัดทำสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่สร้างความตระหนักถึงภัยจากอินเทอร์เน็ต รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนควรมีความร่วมมือกันส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย และควรมีการพัฒนาจรรยาบรรณของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาแอปพลิเคชันให้มีความตระหนักในเรื่องภัยร้ายที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในการใช้อินเทอร์เน็ต สุดท้ายควรมีมาตรการในการบังคับใช้เกี่ยวกับการลงโทษ

ผู้กระทำผิดที่ชัดเจน เพื่อเป็นการลดปัญหาของภัยที่จะเกิดขึ้นต่อไป นอกจากนี้ คู่มือในการป้องกันภัยจากอินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้ปกครอง รวมทั้งช่องทางหนึ่งที่สามารถเป็นแนวทางในการดูแลบุตรหลานจากภัยที่อาจเกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาคู่มือฯ นั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาความเหมาะสมทั้งรูปเล่ม เนื้อหา รวมทั้งภาพประกอบต่าง ๆ และควรมีขั้นตอนในการคิดออกแบบที่เป็นขั้นตอนตามหลักการจัดคู่มือฯ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปใช้สูงสุด อย่างไรก็ตาม แนวทางการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษากลุ่มผู้ปกครองที่มีบุตรหลานในช่วงอายุ 10 - 13 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ซึ่งข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการขยายกลุ่มผู้ปกครองในภูมิภาคอื่นและครอบคลุมกลุ่มผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอยู่ในกลุ่มวัยรุ่น รวมทั้งการพัฒนารูปแบบคู่มือตัวอย่าง เพื่อเป็นตัวอย่างในการนำไปใช้ต่อไป

References

- Berger, E.H. (1995). *Parents as partners in education: Families and schools working together*. New Jersey: A Simon and Schuster.
- Bhat, Christine Suniti. (2008). Cyber bullying: Overview and strategies for school counselors, guidance officer and all school personnel. *Australian Journal of Guidance & Counseling*, 18(1), 53-66.
- Changpun, W. (2008). *Parents' willingness to pay to prevent of inappropriate internet use: A case study of Bangkok*. Bangkok: Thammasat University.

- DQ Institute. (2020). *2020 Child online safety index*. Retrieved August 18, 2021, from www.dqinstitute.org/wp-content/uploads/2020/02/2020COSIRReport.pdf
- Kantee, P. (2010). *Criminological theory: Principle, research and policy implication*. Bangkok: Able & Primpton.
- Nocentini, A., Calmaestra, J., Schultze-Krumbholz, A., Scheithauer, H., Ortege, R., & Menesini, E. (2010). Cyberbullying: Labels, behaviours and definition in three European countries. *Australian Journal of Guidance & Counselling*, 20(2), 129-142.
- Pathamapongsa, S. (2008). *The Development of management manual at Wat Karnjanaram school Suratthani Education District 1* (Master of Education Thesis). Suratthani Rajabhat University.
- Pongkamon, S., Chanprasert, T., & Suppareukchaisakul, N. (2018). Process of cyber bullying in Thai youths: Multiple case studies. *Journal of Suvarnabhumi Institute of Technology (Humanities and Social Science)*, 4(2), 61–79.
- Prasopsuk, S. (2012). *The development of a manual fort and learning management in English for secondary teacher at Ubonratchathani Education District 5* (Master of Education Thesis). Ubonratchathani Rajabhat University.
- Saengcharoensap, K. (2021). *Cyber-bullying among university students in Thailand* (Doctor of Philosophy's Thesis). Mahidol University.

- Saengcharoensap, K., & Rujipak, V. (2021). Cyberbullying: Meaning and concept review under the context of Thai society. *Public Health Policy & Law Journal*, 7(1), 171-193.
- Samoh, N., Boonmongkon, P., Ojanen, T.T., Samakkeekarom, R., & Guadamuz, T.E. (2014). Youth perceptions on cyberbullying. *Journal of Behavioral Science for Development*, 6(1), 351 - 363.
- Smith, P.K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyber bullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(4), 376 - 385.
- Sukmaitree, J. (2018). Techniques in organization coordination. *Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University*, 5(2), 263 - 276.
- Turan, N., Polat, O., Karapirli, M., Uysal, C., & Turan, S. G. (2011). The new violence type of the era: Cyberbullying among university students. *Neurology, Psychiatry and Brain Research*, 17, 1-26.
- Vongsingthong, S., Sribenjabut, B., Sukmoek, K., & Ghamkeard, N. (2009). Crisis situation in Thailand: Recommendations on home-using internet protection methodology for Thai youth. *Romphruek*, 27(2), 39 - 73.
- Wang, W., Xie, X., Wang, X., Lei, L., Hu, Q., & Jiang, S. (2019). Cyberbullying and depression among Chinese college students: A moderated mediation model of social

anxiety and neuroticism. *Journal of Affective Disorders*, 256, 54-61.

Weber, Nicole L., & Pelfrey, William V., Jr. (2014). *Cyberbullying: Causes, consequences, and coping strategies*. Texas: LFB Scholarly Publishing.

